

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך כא, תש"ל

„אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו“ (תה' ד, ה), „האנק דם, מתים אבל לא תעשה“ (יח' כד, יז), ועוד הרבה. וכך בלשון חכמים: „אמרו לו: מה ראית שלא ללמד? דמס“ (תוספתא כיפורים ב, ח). מכאן גם 'עמד ללא תנועה': „דמו עד הגיענו אליכם“ (שמ"א יד, ט), „שמש בגבעון דם“ (יהו' י, יב). אלא שיש הקשר, שבו בא פועל זה בהקבלה לפועל „ללל“: „הילילו אניות תרשיש... דמו יושבי אי“ (יש' כג, א—ב), ולהלן „הילילו יושבי אי“ (שם ו). לכן קבעו המילונים¹⁸ שורש דמס שני, שמשמעו 'צעק, קונן', ואף ייחסו לו צורות נוספות של הפועל.

מכל מקום, אם הייתה משמעות 'צעק' לפועל זה, נדחקה כליל במשך הזמן על ידי המשמעות 'שתק', למניעת אי-הבנה.

(המשך יבוא)

אהרן דותן

„רב-משמעות“ ומרכיבים ישירים

צודק ד"ר ע' איתן בהשגתו על תרגום meaningful ב„רב-משמעי“ (לל"ע ר"ג, עמ' 72). גם ההצגה של שני אופני הצירוף בהירה היא, ואין להטיל בה ספק. אולם ספק בצנייני, אם ניתן לבקש את השוני בין צירוף מעין „רב-גוני“ לבין

18. בד"ב; מילון מקראי של קוהר-באומגרסנה, מהדורה

שלישית.

צירוף מעין "רב-עניין" בתחום הסמנטי. ואכן גם ד"ר איתן, המציע לראות בהבדלי המשמעות של "רב" (מספר גדול לעומת 'גודל וגדולה') את סיבת השוני בין שני הצירופים, מתקשה בהגדרת הניגוד בחלק מן הדוגמאות, ומסקנתו היא שגבולות ההוראה בין שני הטיפוסים רופפים הם.

נראה לי, שהפתרון הוא באופן הניתוח של שני הצירופים, והניגוד שביניהם אינו מושגת על המשמעות הכפולה של "רב", אלא על טיפוסו של הצירוף.

הטיפוס רב-גוני מורכב משלושה צורנים: (א) רב, (ב) גון, (ג) —, ופירוקו של הצירוף למרכיבים המורפולוגיים הישירים (immediate constituents) שלו הוא [רב-גוני], או בהצגה אחרת: (א + ב) + ג.

בטיפוס רב-עניין, שבו שני מרכיבים בלבד, רב הריהו ממילא בעל מעמד אחר בצירוף.

מכאן גם השוני שבנטייה: (א + ב) הוא הרכב (composition), וכל הסיומות, של הריבוי ושל הנקבה, באות בסופו*, ממש כמו סיומת התואר (ג). אך הטיפוס רב-עניין אינו אלא צירוף רגיל, צירוף סמיכות בדקדוק המקובל, וכמותו הוא נוהג בנטייה: רבת עניין, רבי עניין וכד'.

דרך ניתוח זו גם אינה מותירה מקום לספקות. רב פעלים הוא מן הטיפוס רב-עניין, והוא נוהג כסמיכות לכל

---

* בעברית החדשה עדיין לא הוכרעה שאלת מקומה של ה"א הידיעה, אך הנטייה הגוברת בשימוש הריהי להביאה בראשו של ההרכב, ולא בתוכו.

דבר: רבי פעלים וכד'. עירוב הצד הסמנטי של רב רק מטעה. בטיפוס רב עניין יכול רב לשמש בכל אחת ממשמעותיו, ואין בצירוף הסמיכות כדי להגביל את תחום המשמעויות של הגסמך. אכן יש הגבלה כזאת בטיפוס רב-גוני, שכן שם המרכיב רב- הריהו מחליף את המרכיבים חד-, דו-, ובהכרח הריהו נושא כמותם ממשעות של מניין. רב משמעי הריהו אפוי אך זרק "בעל משמעויות רבות". אך הטיפוס רב- עניין אינו מנוגד לכך, ואינו כולל בהכרח יסוד בלתי נמנה: רב פעלים הוא "בעל פעלים רבים", ולא בגלל טיפוסו של הצירוף יש להידחק למשמעות אחרת. והוא הדין יתר הצירופים כפולי המשמעות הנזכרים שם, ואפשר להוסיף עליהם.

ש שון סומך

לעניין "רב-משמע"

יתתי לו לד"ר איתן, על שעורר את שאלת תרגום המלה האנגלית meaningful (לשוננו לעם ר"ג, עמ' כ"ד—כ"ח), מלה השכיחה מאוד בימינו בלשון העיתונות, הדיפלומטיה וכיו"ב. יש להעיר, כי הצירוף "רב משמעי", שהשתמש בו משרד החוץ לתרגום המלה האנגלית (ואשר ד"ר איתן פוסלו, ובצדק, ומציע תחתיו רב-משמע), אינו התרגום המקובל בלשון העיתונות והרדיו בארץ. לעתים קרובות נתקל אני בתרגום לא פחות צורם — "בעל משמעות". נראה, כי תרגום